

ประชาคมอาเซียนกับความร่วมมือด้านการ
จัดการภัยพิบัติ: จุดเริ่มต้น พัฒนาการของ
รูปแบบความร่วมมือ และกระบวนการทัศน์
การจัดการภัยพิบัติในภูมิภาค

สุวิชชญา จันทร์ปิฎก*

Received: 12 December 2023

Revised: 23 April 2024

Accepted: 16 May 2024

* อาจารย์ประจำ, แขนงวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช; อีเมล: suwitchaya.ch@gmail.com

**ASEAN Community and Disaster
Management Cooperation: the origin,
development of the Regional
Cooperation and Disaster Paradigms**

*Suwitchaya Chantarapidok***

** Lecturer of International Relations, School of Political Science, Sukhothai
Thammathirat Open University.; E-mail: suwitchaya.ch@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพัฒนาการความร่วมมือและกระบวนการทัศนความร่วมมือด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติของประชาคมอาเซียน (2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการแบบความร่วมมือด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติของประชาคมอาเซียน และ (3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินการความร่วมมือด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติของประชาคมอาเซียน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปจากข้อมูลเชิงบรรยายนำมาซึ่งบทสรุปที่ค้นพบโดยวิเคราะห์เชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และสังเคราะห์กรอบการวิจัยจากแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ แนวคิดเกี่ยวกับสถาบันและการเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบันของความร่วมมือ แนวคิดการบูรณาการและภารกิจนิยม แนวคิดความมั่นคงรูปแบบใหม่ และหลักการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการทูตภัยพิบัติ ซึ่งจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัยพบว่าพัฒนาการความร่วมมือด้านการจัดการภัยพิบัติของอาเซียนรวมถึงกระบวนการทัศนสามารถแบ่งได้เป็นยุค ได้แก่ ยุคก่อตั้งสมาคมอาเซียนและริเริ่มพัฒนาความร่วมมือภายใต้สมาคมอาเซียน (ค.ศ. 1967-1979), ยุคความร่วมมือชะงักงันอันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์เวียดนามบุกกัมพูชา (ค.ศ. 1980-1991), ยุคการบูรณาการความร่วมมือให้ลึกซึ้งและขยายกว้างขึ้นหลังสงครามเย็น: พัฒนาความเป็นสถาบันด้านการจัดการภัยพิบัติ (ค.ศ. 1992-2005), ยุคความร่วมมือด้านการจัดการภัยพิบัติภายใต้การสร้างประชาคมและการพัฒนากลไกเชิงสถาบันภายใต้กฎบัตรอาเซียน (ค.ศ. 2006-2015) และท้ายที่สุด ยุคสร้างแนวทางการประสานงานให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นภายใต้กระบวนการลดความเสี่ยงภัยพิบัติ และแนวคิดใหม่ ๆ (ค.ศ. 2016-ปัจจุบัน) จากผลการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตภัยพิบัติระหว่างอาเซียนกับนานาประเทศโดยใช้ภัยพิบัติเป็นแรงขับเคลื่อน สนับสนุนการนำหลักการ R2P ลงมาปฏิบัติในระดับภูมิภาคสู่การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการจัดการภัยพิบัติใน

ระดับอาเซียน และการรับและปรับใช้แนวคิดและกรอบการดำเนินงานโลก โดยไม่ละทิ้งการออกแบบการดำเนินงานจากภายในภูมิภาค (ประเทศสมาชิกอาเซียน) ด้วยตนเอง

คำสำคัญ: ภัยพิบัติ, กระบวนทัศน์การบริหารจัดการภัยพิบัติ, ความร่วมมือด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติ, ประชาคมอาเซียน

Abstract

The objectives of this research article are (1) to study development of the cooperation and paradigms of disaster management in ASEAN (2) to analyze the factors affecting the shift of disaster management paradigm in ASEAN and (3) to recommend some ways to enhance the ASEAN cooperation on disaster management among ASEAN nations. The research methodology and method applied in this study is qualitative content analysis by documentary research and descriptive analysis that the findings analyzed with concepts and theories from the literature review for answering the research aims. The researcher synthesizes the conceptual framework from the concept of disaster management, concept of institution and institution change in cooperation, concept of integration and functionalism, concept of non-traditional threat, and concept of humanitarian assistance and disaster diplomacy. This article reflects the development of ASEAN cooperation in each period which is as follows: the period of ASEAN as an association establishment and the cooperation initiative (in 1967-1979), the period of discontinuance of the cooperation because of Vietnam's invasion of Cambodia Crisis (in 1980-1991), the period of deepening and expanding cooperation with more institutionalization after cold war (in 1992-2005), the period of the cooperation under ASEAN community and ASEAN Charter (in 2006-2015), and the present period with adapting Disaster Risk Reduction and new frameworks to more concrete implementation (2016-present). From the findings above, the researcher would like to recommend the benefit for ASEAN Community of Disaster Diplomacy, support localizing and implementing of R2P principle into ASEAN Cooperation on disaster management and emergency response in the regional, and last but not

least, ASEAN Community should follow and adopt Global Framework but not leave the concepts initiated by inside Community (member states) itself.

Key Words: Disaster, Paradigm of Disaster Management, Cooperation on Disaster Management, ASEAN Community